

EAPC blog

S'estan gestionant les dades obertes? – Montserrat Garcia Alsina

© 23 de març de 2021

Els ajuntaments catalans i la Generalitat de Catalunya estan implantant la llei de transparència. Aquesta ha posat sobre la taula la gestió de les dades obertes i la reutilització de la informació. Mentre que publicar informació associada a la transparència és una pràctica avançada en la

majoria de les administracions públiques catalanes, desconeixem què estan fent aquestes per gestionar les dades obertes. En el cas que s'estigui gestionant, estan orientades només al govern obert, o també a la reutilització? Tenint en compte aquests interrogants, el grup de recerca *Knowledge and Information Management in Organisations* (KIMO) de la Universitat Oberta de Catalunya ha conduït l'estudi exploratori *Gestió de les dades obertes: models i protocols per al govern obert i reutilització de la informació* durant l'any 2019. L'univers d'estudi són els ajuntaments, la Generalitat, les universitats i els

centres de recerca de Catalunya. Els resultats obtinguts són una base per continuar estudiant les pràctiques i els reptes que les administracions tenen per a la plena obertura de les dades, que afavoreixi no només el govern obert, sinó també l'impuls de la indústria de reutilització de la informació. Aquest coneixement contribueix alhora a la reflexió sobre quines accions són necessàries per superar els reptes identificats en aquest treball de recerca per tal de seguir impulsant l'obertura de dades. Anem a veure quins són breument els objectius i els resultats de l'estudi.

L'objectiu principal de la recerca és conèixer la gestió interna i el context de les pràctiques per gestionar les dades obertes. En concret, hem volgut conèixer els aspectes següents:

- Quines són les pràctiques per publicar dades obertes en els portals, i com contribueixen a la transparència i la governança de la informació a nivell intern.
- Els factors que faciliten i/o inhibeixen la publicació de dades en obert.
- Indicadors per avaluar la qualitat de les dades obertes.
- Estàndards i models de gestió de dades obertes.

Per conèixer les *pràctiques de gestió* hem estudiat les estructures administratives definides, els recursos assignats, els processos i procediments establerts i el vincle amb la reutilització. Pel que fa als ajuntaments, observem que són pocs els que tenen una estructura definida per gestionar dades en obert i, a més, compten amb poques persones dedicades a la gestió de les dades. Hi ha la tendència que sigui el departament d'informàtica o el de transparència l'encarregat de gestionar dades obertes, i constatem una forta dependència de la gestió de les dades obertes a la de transparència. Això comporta una limitació dels temes sobre els quals es publiquen dades en obert. Pel que fa als processos i procediments establerts, són pocs els ajuntaments que treballen el cicle de la gestió de les dades amb processos definits recollits en procediments o protocols. Aquest context explica que el vincle amb la indústria de la reutilització sigui baix i esporàdic. Hem detectat més interès en subministrar dades a la ciutadania en el context de la llei de transparència i govern obert, que en subministrar-les a les empreses, en el context d'impuls d'aquest sector econòmic. Quant a l'ús intern de les dades, se'n detecta un incipient ús per a consum intern i presa de decisions.

La Generalitat de Catalunya té definida una estructura organitzativa dissenyada en xarxa, i coordinada per la Subdirecció de Transparència i Dades Obertes. Aquesta estructura fa que hi hagi un cert nombre de persones dedicades a la gestió de dades obertes, tot i que sense exclusivitat. Tot i així es necessiten més persones especialitzades en la gestió de les dades, per tal de desplegar projectes que gestionin plenament les dades. On la Generalitat sí que ha avançat és en el disseny de processos i procediments i en la definició de responsabilitats i identificació de repositoris que tractin i gestionin les dades. L'objectiu de la gestió és satisfer la demanda externa, però també s'està treballant per satisfer la demanda interna. Es vol també establir mecanismes de detecció de les necessitats de la societat des del punt de vista d'activitat econòmica. Per tant, implícitament s'està treballant per reutilitzar la informació.

Pel que fa a les universitats i centres de recerca, la gestió de dades també està en un estadi inicial, amb excepció de les dades de recerca. Han estat els serveis bibliotecaris els que majoritàriament han assumit l'encàrrec de gestionar i compartir aquestes dades, sobretot pel que fa a les universitats. Això es produeix a causa als requeriments dels organismes finançadors dels projectes de recerca, que demanen la publicació de les dades de recerca en obert. Els perfils que gestionen les dades en el marc

dels *Data Management Plan* -requerits pels organismes finançadors- divergeixen. A les universitats solen ser els bibliotecaris, amb formació contínua específica, mentre que en els instituts de recerca els perfils de gestió de les dades són més de l'àmbit tecnològic / informàtic. Quant a infraestructures, s'està treballant i la decisió pivota entre els repositoris interns o externs, per la qual cosa és un tema que encara està en discussió. En relació amb els processos i procediments, aquests encara s'estan treballant de manera col·laborativa dins d'un grup de treball del CSUC, que està definint una política de dades obertes. La reutilització de la informació està implícita en els requisits dels organismes finançadors dels projectes de recerca.

El segon aspecte estudiat són els **factors que faciliten o inhibeixen les pràctiques**. Aquests es focalitzen en la manca de recursos, les mancances de formació i la cultura organitzativa existent. Per tant, s'apunta a un major suport polític acompanyat de més recursos, formació contínua especialitzada i canvi cultural per aprendre a compartir dades. Aquests aspectes són comuns en ajuntaments, Generalitat i centres de recerca. Tanmateix, per aquests últims s'afegeixen dos aspectes més: a) diferències segons les disciplines, en haver-n'hi unes més propenses a compartir que altres; i b) aspectes tecnològics, ètics i legals que tot i ser coincidents amb les altres administracions públiques, en el cas de les dades de recerca hi trobem especificitats diferenciades.

Respecte als indicadors de qualitat i reutilització, observem que no és un tema prioritari en cap de les unitats analitzades. Hi ha preocupació per la qualitat de les dades i encara que hi ha mancança de processos d'avaluació, algunes administracions estan definint un quadre d'indicadors per avaluar la qualitat i la publicació de dades en obert.

Tenint en compte aquests resultats, presentem el reptes que hem identificat per als ajuntaments, Generalitat de Catalunya, universitats i centres de recerca:

- Necessitat de **definir processos i procediments** que incloguin tot el **cicle de gestió de la dada**, per tal de garantir-ne la integritat. Aquests procediments es podrien recollir en ordenances o ordres que impulsin la gestió de dades, de manera similar a com la Llei de transparència ha impulsat la publicació d'informació.
- **Unificar esforços** en el desenvolupament de metadades homogènies de grups de *datasets*.
- Establir **vincles amb la indústria de reutilització** més forts que activin mecanismes de publicació proactiva de *datasets*, tenint en compte els requisits que necessita aquesta indústria per a l'elaboració eficient de productes i serveis. Aquest punt és rellevant, atès que és un sector econòmic que contribueix al desenvolupament econòmic d'un territori. Aquest podria ser un àmbit especialment d'interès per aquells municipis amb disminució de població per manca d'ocupació. La identificació de fórmules d'atracció podria ser una línia de treball vinculada amb les dades obertes.
- Treballar **quadres d'indicadors d'avaluació** per garantir la gestió i publicació de dades en termes de qualitat. Hi ha iniciatives a nivell nacional i internacional que han de ser explorades, perquè poden ser aprofitables. Una autoavaluació dels *datasets* oferts i com s'estan utilitzant facilita seguir avançant en la direcció adequada.
- Recollir les **necessitats formatives** en l'àmbit de les dades obertes i trobar la forma de planificar la formació i compartir el coneixement entre les diferents administracions públiques.
- Definir accions per impulsar un **canvi de cultura organitzativa** que fomenti l'obertura de dades i deixi de banda el concepte de "propietat" de la dada a nivell departamental.

Pel que fa als centres de recerca i universitats podem afegir els reptes següents:

- La força motriu de la compartició de les dades en obert està constituïda pels finançadors i les polítiques públiques europees. Per tant, cal impulsar pràctiques i eines que ajudin a compartir les dades de recerca, com un tret propi de la cultura científica. En definitiva, **cal promoure accions per generar una cultura de compartició de dades** de recerca.
- Hi ha un marc conceptual diferent, on la transparència i la reutilització queden enrere de l'obligatorietat, el *FAIR play (Findable, Accessible, Interoperable and Reusable)* i les dinàmiques disciplinàries. Per tant, **cal impulsar pràctiques de transparència i reutilització**.
- El més similar a un portal de dades obertes de les administracions públiques serien el conjunt de *datasets* en els repositoris digitals. Per tant, cal **potenciar una política pública de repositoris de dades obertes, temàtiques o institucionals, fàcilment accessibles** al món acadèmic i a la ciutadania en general.
- **Els investigadors continuen tenint necessitats relacionades amb la gestió de les dades obertes**. Per tal, cal promoure la formació en temes com són:
 - Necessitats de formació
 - Necessitats d'incentius pel fet de posar actius en forma de *dataset* a disposició de la comunitat científica.
 - Necessitat de polítiques clares referents a les dades obertes, no només a requeriment extern.
- A diferència de les dades obertes de l'Administració, les comunitats acadèmiques disposen també dels seus propis repositoris digitals com a alternativa. Tot i així, **el repte és crear un repositori comú per als centres de recerca**.
- Hi ha un ecosistema de repositoris de dades de recerca ampli, incloent-ne de comercials, entesos com a model de negoci ampli, i repositoris internacionals com ara Zenodo. A més, hi ha asimetria entre disciplines. Per tant, el **repte és la construcció d'eines que siguin útils i compatibles amb les dinàmiques que cada comunitat disciplinària està proveint**.
- Les universitats i centres de recerca es troben construint les transicions a marxes forçades entre la necessitat d'infraestructures, recursos humans i formacions i un corpus de bones i males pràctiques. Per tant, **cal construir un marc de treball que estableixi de manera global necessitats dels usuaris investigadors, infraestructura, persones dedicades, usuaris, processos i procediments**.
- La reutilització no és el principal motor de la compartició, tant si es visualitza com si no, un possible valor econòmic de les dades. Per tant, **cal homogeneïtzar objectius i sensibilitzar sobre la diversitat del valor de les dades obertes originada per la reutilització**.
- Atesa la gran experiència en el treball en l'àmbit de l'accés obert, hi ha una dinàmica de col·laboració en l'àmbit de les bibliotecaris universitaris. Per tant, **cal mantenir i incrementar les facilitats per mantenir la col·laboració** entre centres.
- **Cal associar un valor afegit al qui comparteix** i també anar afavorint noves **dinàmiques i polítiques d'avaluació** de la recerca i els recercaires, on es valori les pràctiques de compartició de dades.

Tenint en compte tot el que hem vist, a la pregunta inicial del títol: "S'estan gestionant les dades obertes?", podem respondre que està sobre la taula, i per això s'estan pensant o iniciant projectes, per

tal de fer efectiva la gestió de dades obertes i la seva reutilització.

Montserrat Garcia Alsina

Universitat Oberta de Catalunya

Aquest apunt és un resum del treball de recerca **Gestió de les dades obertes: models i protocols per al govern obert i reutilització de la informació resultant de la darrera convocatòria de subvencions per a l'elaboració de treballs de recerca sobre l'Administració pública de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya de l'any 2018.**

◆ DADES OBERTES, DATASET, GESTIÓ DE LA DADA, GOVERNANÇA, MODEL DE GESTIÓ, MONTSERRAT GARCIA ALSINA, RECERCA, REUTILITZACIÓ, TRANSPARÈNCIA